

Τέσσερις συν μια αλήθειες για την εκπαίδευση

Οι αλήθειες που θα παρουσιαστούν παρακάτω συζητούνται για περισσότερο από έναν αιώνα και είμαι βέβαιος ότι θα συνεχίζουν να συζητούνται για πολύ ακόμη στον χώρο των επιστημών της ψυχολογίας και της παιδαγωγικής. Ο αναγνώστης που θέλει να διαβάσει περισσότερα, και πρωτίστως να βρει σχετική τεκμηρίωση όσων παρουσιάζονται παρακάτω συνοπτικά προτρέπει να ανατρέξει σε τρία βιβλία που εκδόθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία, τα

Του
**Γεώργιου
Σπανούδη***

εξής: "Seven myths about education" της Daisy Christodoulou, "Make it stick: The science of successful learning" των Peter Brown, Henry Roediger και Mark McDaniel και το "Real Education: Four simple truths for bringing America's schools back to reality" του Charles Murray. Η παρουσίαση αυτών των αληθειών θεωρώ πως μπορεί να είναι μια χρήσιμη υπόμνηση στη συζήτηση που παρουσιάζεται σε ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα της Κύπρου το τελευταίο διάστημα γύρω από την εκπαίδευση και τον ρόλο του εκπαιδευτικού.

Αλήθεια πρώτη: Η μάθηση είναι βαθύτερη και πιο ανθεκτική όταν απαιτεί προσπάθεια. Πρέπει να κατανοήσουμε ότι η μάθηση απαιτεί κόπο και να αποδεχτούμε την ιδέα ότι η μάθηση είναι δύσκολη, διότι ο εγκέφαλος κωδικοποιεί και εδραιώνει τη μάθηση όταν αυτή είναι επίμοχθη. Η μάθηση ενισχύεται μέσω νοητικών αναπαραστάσεων που σχετίζονται με την ανάκληση και τη δημιουργία συνδέσεων στα νευρωνικά δίκτυα του νου μας.

Αλήθεια δεύτερη: Η θέση ότι υπάρχουν μαθησιακά στυλ τα οποία μπορεί να αξιοποιήσει ο εκπαιδευτικός στην προσπάθειά του να βοηθήσει τον μαθητή να μάθει αποτελεσματικότερα είναι εσφαλμένα. Καμία εμπειρική έρευνα δεν υποστηρίζει βάσιμα τη θέση ότι η μάθηση είναι πιο αποτελεσματική όταν η διδασκαλία εξυπηρετεί τους μαθητές που προτιμούν ένα ορισμένο στυλ μάθησης, π.χ.

ακουστικός τύπος, οπτικός τύπος κ.λπ.

Αλήθεια τρίτη: Εκπαιδευτικοί και μαθητές είναι επιρρεπείς στην "ψευδαισθήση της γνώσης". Δεν είναι ασυνήθιστο για τους εκπαιδευόμενους να μην "ξέρουν" τι δεν ξέρουν. Το να γνωρίζει κάποιος τι χρειάζεται να μάθει ή ποιες δεξιότητες χρειάζεται να αναπτύξει ή ποιες γνώσεις και δεξιότητες διαθέτει ορίζεται ως μεταγνώση και είναι μέρος του μηχανισμού υπέρβασης της "ψευδαισθήσης της γνώσης". Οι εκπαιδευτικοί που δεν διαθέτουν μεταγνώση σχετική με τις δικές τους διδακτικές δεξιότητες και γνώσεις και δεν ενσωματώνουν στη διδακτική τους εργαλειοθήκη στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές για να αποκτήσουν μια αίσθηση της δικής τους γνώσης, έχουν αποδεχτεί μοιραία ότι δεν θα διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο βοηθώντας τους μαθητές να ξεπεράσουν την ψευδαισθήση της γνώσης. Με άλλα λόγια, έχουν αποδεχτεί την ιδέα, πιθανόν χωρίς καν να το ξέρουν, ότι δεν θα παρέχουν επικοδομητική ανατροφοδότηση στους μαθητές τους.

Η παρουσίαση αυτών των αληθειών θεωρώ πως μπορεί να είναι μια χρήσιμη υπόμνηση στη συζήτηση που παρουσιάζεται σε ηλεκτρονικά και έντυπα Μέσα της Κύπρου το τελευταίο διάστημα γύρω από την εκπαίδευση και τον ρόλο του εκπαιδευτικού

Αλήθεια τέταρτη: Η μάθηση απαιτεί την ύπαρξη μιας "βάσης γνώσεων", γεγονός που υποστηρίζει την ιδέα ότι πρέπει να μάθουμε θεμελιώδεις έννοιες, ακόμη και σε έναν κόσμο όπου μπορούμε εύκολα και γρήγορα να ψάξουμε τα πάντα στο Google. Φαίνεται ότι όταν η γνώση είναι βαθιά εδραιωμένη στη μακρόχρονη μνήμη, υποστηρίζει την ικανότητα του μαθητή να κάνει συνδέσεις με άλλες γνώσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη η μνήμη του. Η εύκολη αναζήτηση ενός γεγονότος ή μιας ιδέας στο Google θα τύχει επεξεργασίας και θα αποθηκευτεί πιθανότατα προσωρινά στη βραχύχρονη μνήμη του μαθητή και, ενώ είναι χρήσιμη σε συγκεκριμένα χρονικά και νοηματικά πλαίσια, δεν είναι εφάμιλλη μιας "βάσης γνώσεων" η οποία θα χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά κατά την εκτέλεση σύνθετων έργων ή αποφάσεων.

Η τελευταία από τις αλήθειες είναι η απλούστερη. Η φύση μάς προετοιμάζει να γίνουμε διαφορετικοί. Οι μαθητές διαφέρουν μαθησιακά. Το ίδιο ισχύει και με

τις διδακτικές ικανότητες των εκπαιδευτικών. Παρά την προσπάθεια των εκπαιδευτικών συστημάτων υπό το σύγχρονο δόγμα του egalitarianism να αμβλύνουν τις ατομικές και κοινωνικές διαφορές μαθητών και εκπαιδευτικών, η αλήθεια του διαφορετικού μαθησιακού δυναμικού για τους μαθητές και διδακτικού για τους εκπαιδευτικούς είναι πανταχού παρούσα. Είναι καιρός να σχεδιάσουμε το εκπαιδευτικό σύστημα στη βάση της παραδοχής ότι είμαστε διαφορετικοί, μαθητές και εκπαιδευτικοί, και με αυτήν την αλήθεια να πορευτούμε.

Η αποδοχή των παραπάνω αληθειών οδηγεί στην υιοθέτηση μερικών διδακτικών μεθόδων ή προσεγγίσεων. Πρώτον, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εστιάζονται σε μεθόδους ενεργητικής μάθησης, δηλαδή, μεθόδους που καλλιεργούν την ανάκληση, την επικοδομητική και μετασχηματιστική μάθηση και τον αναστοχασμό. Δεύτερον, πρέπει να επιδιώκουν τη δύσκολη μάθηση και όχι το αντίθετο. Δεν υπάρχει βασιλική οδός για τη μάθηση, για να παραφράσουμε τον Ευκλείδη. Η οδός προς τη μάθηση περιλαμβάνει δυσκολίες, λάθη, διορθωτικές ενέργειες και επικοδομητική ανατροφοδότηση. Τρίτον, στη διδασκαλία πρέπει να ενσωματώνουν συχνές, διαμορφωτικού χαρακτήρα αξιολογήσεις, οι οποίες θα προσφέρουν το πλαίσιο ευκαιριών επικοδομητικής ανατροφοδότησης και αναστοχασμού. Τέταρτον, εξίσου σημαντικό με τα προηγούμενα τρία, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εξηγούν στους μαθητές τους πώς δουλεύει η μάθηση. Για να εξηγήσουν πώς δουλεύει η μάθηση των εννοιών οφείλουν πρώτα οι ίδιοι να αποκτήσουν μεταγνωστική ενημερότητα αυτών των δεξιοτήτων και γνώσεων. Τέλος, η διαφορετικότητα δεν είναι κατ' ανάγκη εχθρός της ισότητας και της κοινωνικής ευημερίας. Το αντίθετο. Η έλλειψη αποδοχής και διαχείρισης της μπορεί να την καταστήσει αφανή ρυθμιστή της εκπαιδευτικής και συνεκδοχικά της κοινωνικής πραγματικότητας.

* Αναπληρωτή Καθηγητή Τμήματος Ψυχολογίας, μέλους του Κέντρου Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η πολιτική του κακομοίρη

Για ακόμη μια φορά, ο ΠτΔ πληροφορεί το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, από το βήμα του συνεδρίου του, ότι το Κυπριακό αποτελεί πρόβλημα της ΕΕ. Τέλει! Υπενθυμίζουμε σε όλους, σε περίπτωση που το ξεχάσαν, ότι είμαστε γι' αυτούς πρόβλημα. Ότι συνιστούμε βάρος. Το Κυπριακό δεν είναι πρόβλημα της ΕΕ, ούτε των Ηνωμένων Εθνών. Είναι πρόβλημα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι αυτή που έχει την ευθύνη της επίλυσης του. Κανένας άλλος. Αν μας βοηθήσουν, καλώς. Αλλά, γιατί να μας βοηθήσουν; Επειδή μας λυπούνται; Αυτό θέλουμε; Δεν υπάρχει περίπτωση να συμβεί! Πιο πιθανόν θα ήταν να μας συνδράμουν οι εταίροι μας στην επίλυση του Κυπριακού επειδή το αξίζουμε! Επειδή βλέπουν σε εμάς έναν πολύτιμο συνεταίρο, του οποίου η συνεισφορά στα κοι-

Της
**Κοραλίας
Τιμοθέου**

νά της ευρωπαϊκής οικογένειας είναι σημαντική. Επειδή είμαστε ένας σύμμαχος που δεν θέλουν να χάσουν. Η αξία κάποιου προσδιορίζεται από τον παραλήπτη. Για την ΕΕ σήμερα, ποια η αξία μας ως μέλους; Τι προσφέρουμε; Πόσο πολύτιμοι είμαστε; Πόσο απαραίτητοι; Μήπως πρέπει να αρχίσουμε να εργαζόμαστε για να αυξήσουμε την αξία μας ως κράτους μέλους; Σε κάποιον, οποιονδήποτε τομέα ή τομείς; Σε ποιον όμως;

● Στην υγεία, ενώ έχουμε εξαιρετικούς γιατρούς και επιστήμονες, τρωγόμαστε μεταξύ μας για το ΓεΣΥ, αντί να επενδύσουμε στην προοπτική σημαντικού ιατρικού τουρισμού στο νησί μας.

● Στα ενεργειακά, θα μπορούσαμε όχι μόνο να αξιοποιήσουμε θεαματικά την ηλιακή ενέργεια για να παράγουμε και να εξάγουμε ηλεκτρισμό, αλλά και

να εξελίξουμε την τεχνολογία ώστε να παρέχουμε τεχνογνωσία προς τα έξω.

● Τα λιμάνια μας και τα αεροδρόμιά μας, λόγω γεωγραφικής θέσης, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν πολύ περισσότερο προσφέροντας υπηρεσίες υψίστης σημασίας σε συνεταίρους και συμμάχους μας.

● Μονάδες όπως το Ινστιτούτο Γενετικής και Νευρολογίας, με τη στελέχωση και τον εξοπλισμό που διαθέτουν, θα μπορούσαν να καταστούν απαραίτητες σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Σε κάτι θα μπορούσαμε να γίνουμε πρωτοπόροι και σύμβουλοι των υπολοίπων, με στόχο να τους κοιτάζουμε στα μάτια και να διαβάζουμε θαυμα-

σμό και όχι οίκτο. Κάθε 15 Νοεμβρίου καταδικάζουμε την παράνομη ανακήρυξη του ψευδοκράτους. Τι κάνουμε, όμως, για να αντιστρέψουμε την κατάσταση; Ποια πρακτικά βήματα λαμβάνουμε; Αφήνουμε την "ελεγχόμενη" διακίνηση μέσω των "οδοφραγμάτων" - σημείων διέλευσης να μας φέρνει προ τετελεσμένων; Είμαστε σήμερα σε δυσμενέστερη κατάσταση όσον αφορά το Κυπριακό; Μάλλον!

Τι κάνουμε όταν είμαστε σε δυσμενή κατάσταση; Περιμένουμε να αλλάξουν οι συνθήκες ώστε να μας ευνοούν. Περιμένουμε, αλλά όχι ως παθητικοί θεατές. Καραδοκούμε έχοντας έτοιμα σχέδια δράσης για κάθε πιθανό σενάριο που ενδέχεται να

Η αξία κάποιου προσδιορίζεται από τον παραλήπτη. Για την ΕΕ σήμερα, ποια η αξία μας ως μέλους; Τι προσφέρουμε; Πόσο πολύτιμοι είμαστε; Πόσο απαραίτητοι;

προκύψει. Είμαστε έτοιμοι να αδράξουμε την κάθε ευκαιρία που θα μας δοθεί και να διαπραγματευτούμε σκληρά για συγκεκριμένα ανταλλάγματα και όχι για μια αόριστη και χωρίς αντίκρισμα "υποστήριξη". Αυτό δεν έκανε και η Τουρκία χρόνια ολόκληρα μέχρι να πετύχει την εισβολή; Προετοίμαζε το έδαφος και ήταν σε επιφυλακή. Όταν οι συνθήκες έγιναν ευνοϊκές, ήταν έτοιμη!

Εμείς έχουμε πλάνα δράσης; Έχουμε σχέδια αξιοποίησης της τόσο αξιολογής γεωγραφικής μας θέσης που χιλιετίες ολόκληρες υπήρξε η πηγή των δεινών μας; Πώς μας αξιοποιούν οι σύμμαχοί μας στην εξωτερική, στρατιωτική, ενεργειακή πολιτική τους; Τι σημαίνουν γι' αυτούς; Οι Αμερικάνοι μας χρειάζονται; Οι Ρώσοι μας θεωρούν απαραίτητους; Μήπως εν τέλει κανένας, γιατί τους ανόηξαν άλλοι γείτονές μας τις πόρτες; Τι έχουμε κάνει για να καταστούμε τόσο απαραίτητοι σε κάποιον που τα συμφέροντά του να είναι συυμφασμένα με τα δικά μας και άρα να είναι προς το δικό του συμφέρον να μας υποστηρίξει;

Τελικά, τι μας διδάσκει η Ιστορία; Ότι η Ιστορία δεν μας διδάσκει τίποτα;